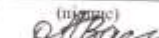

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Інженерно-технологічний факультет
Біолого-технологічний факультет
Кафедра охорони праці та фізики
Кафедра технології виробництва і переробки продукції
тваринництва та кінології

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ
вибірковий

Реалізується в межах освітньої-професійної програми
Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
за спеціальністю **076 Підприємництво та торгівля**
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Розробник: _____ Ірина ЛЕВЧЕНКО

(підпис)

_____ Ольга Василенко
(підпис)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри охорони праці та фізичної	протокол від 5 червня 2023р. № 10 Завідувач кафедри _____ Світлана ХУРСЕНКО (підпис)
Кафедри ТВАПІП та кіноаерії	протокол від 6 червня 2023р. № 11 Завідувач кафедри _____ Ірина ЛЕВЧЕНКО (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ Світлана Терещенко
(підпис)

Декан факультету, де реалізується освітня програма _____ Маргарита ЛИЩЕНКО
(підпис)

Рецензія на робочу програму (додається) надана _____ Світлана ХУРСЕНКО
(підпис)

Методист владіту якості освіти, ліцензування та акредитації _____ Надія БАРАНЬВИК
(підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 14.08.2023 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

	Назва ОК	Безпека життєдіяльності та основи охорони праці				
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ						
1.	Факультет/кафедра	Інженерно-технологічний, охорони праці та фізика Біолого-технологічний, ТВіППТ та кінології				
2.	Статус ОК	Вибірковий				
3.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність				
4.	Рівень НРК	Шостий рівень				
5.	Семестр та тривалість вивчення	8 семестр, 15 тижнів (один семестр)				
6.	Кількість кредитів ЄКТС	5				
7.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота	
		Загальний обсяг годин	Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	
			денна	денна	денна	денна
		БЖД	12	12		51
		ООПР	12	12		51
150	24	24		102		
8.	Вид контролю	залік				
9.	Мова навчання	Державна (українська)				
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Левченко І.В., к.с-г.н., доц. Василенко О.О., к.т.н.д				
10.1	Контактна інформація	Викладач, доцент кафедри ТВіППТ та кінології Головний корпус, аудиторія 318; irunalevchenko@ukr.net кандидат технічних наук, доцент кафедри охорони праці та фізики, аудиторія кафедри 307м, корпус №4, vasylenko.sume@gmail.com				
11.	Загальний опис освітнього компонента	Безпека життєдіяльності та основи охорони праці охоплюють теорію і практику захисту людини від небезпечних і шкідливих факторів у всіх сферах людської діяльності, збереження безпеки і здоров'я в середовищі існування. Забезпечує загальну грамотність в галузі безпеки: ідентифікація (розпізнавання) небезпек, профілактику ідентифікованих небезпек відповідно до згаданої концепції залишкового ризику та дії в умовах надзвичайних ситуацій. Охорона праці містить такі складові частини: правові норми трудового законодавства, виробничу санітарію та гігієну праці, електробезпеку, засади безпеки праці, а також організація протипожежного захисту, надання першої допомоги потерпілим у разі нещасних випадків, що є основою для формування працезахоронного світогляду.				
12.	Мета освітнього компонента	полягає у формуванні у майбутніх спеціалістів умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління безпекою праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково- технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі; у наданні майбутнім фахівцям знань, реалізація яких на				

		практиці сприятиме поліпшенню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійним захворюванням, виробничому травматизму тощо
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні дисциплін: Громадянська освіта, Вища математика, Менеджмент. 2. Освітній компонент є основою для вивчення: Адміністративний менеджмент, Навчальна практика, Виробнича практика
14.	Політика академічної доброчесності	Система вимог, які ставляться перед здобувачем вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту: <ul style="list-style-type: none"> • проходження студентами етапів оцінювання у встановлені терміни; • виконання і захист письмових та практичних робіт у встановлені терміни; • дотримання при виконанні письмових робіт положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (https://bit.ly/2TNvfE0); • дотримання студентами кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ (https://bit.ly/3xf92wW). Підготовлені до оцінювання письмові роботи повинні бути оригінальними та виконані самостійно здобувачем вищої освіти. Письмові роботи, які виконані і здані із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на оцінку нижче від отриманого результату. Роботи, які виконані з низьким рівнем унікальності або є копією «чужої» роботи оцінюватимуться на «нуль» з послідуєчим виконанням роботи згідно іншого оригінального індивідуального завдання. Передача письмових робіт відбувається після повторного виконання або доопрацювання. Списування із різних джерел інформації (в т.ч. із використанням мобільних девайсів та гаджетів).
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/enrol/index.php?id=1323

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

<p>Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»</p>	<p>Як оцінюється РНД</p>
<p>ДРН 1. Виділяти та досліджувати основні принципи та способи забезпечення життєдіяльності людини. Надавати загальну характеристику середовища існування.</p>	<p>Усне опитування, захист практичних робіт, захист реферату по тематиці самостійної роботи. Тестування у системі Moodle</p>
<p>ДРН 2. Знати принципи надання першої допомоги, знати та визначати параметри виробничої санітарії, виявляти негативні фактори, в результаті яких виникають надзвичайні ситуації.</p>	<p>Тестування, захист практичних робіт, захист реферату по тематиці самостійної роботи.</p>
<p>ДРН 3 Розробляти та застосовувати заходи по захисту населення в повсякденних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій; основи ліквідації негативних наслідків надзвичайних ситуацій;</p>	<p>Тестування, захист практичних робіт, захист реферату по тематиці самостійної роботи.</p>
<p>ДРН 4. Ефективно використовувати положення нормативно - правових документів в своїй діяльності. Володіти питаннями фінансування і страхування від нещасних випадків на виробництві. Планувати і організовувати проведення навчання з питань охорони праці, орієнтуватися в питаннях та приймати участь в проведенні розслідування нещасних випадків на виробництві, володіти методами аналізу травматизму, володіти основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.</p>	<p>Усне опитування, захист практичних робіт, захист реферату по тематиці самостійної роботи. Тестування у системі Moodle</p>
<p>ДРН 5. Досліджувати показники мікроклімату виробничих приміщень параметри запиленості, загазованості, освітлення виробничих приміщень, рівні виробничих шумів і вібрації та давати відповідну оцінку впливу зазначених параметрів на стан людини, визначати загальний вплив санітарно-гігієнічних умов праці на організм працюючого та призначати можливі заходи по недопущенню їх шкідливого впливу.</p>	<p>Усне опитування, розв'язання типових задач, тестування, захист лабораторних робіт</p>
<p>ДРН 6. Орієнтуватися у різноманітті технічних та протипожежних заходах та засобах безпеки праці, знати будову та уміти користуватися первинними засобами гасіння пожежі. Піклуватися про особисту та колективну безпеку і усвідомлювати необхідність обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.</p>	<p>Захист практичних робіт, захист реферату по тематиці самостійної роботи. Тестування у системі Moodle</p>

**3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА БЕЗПЕКА ПРАЦІ
(ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЕННА ТА ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ)**

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			СРС	Рекомендована література
	Аудиторна робота заочна форма				
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Модуль 1 Безпека життєдіяльності					
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. 1. Безпека людини, суспільства, національна безпека. 2. Основні поняття та визначення. 3. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. 4. Аксиоми безпеки життєдіяльності. 5. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.	2			6	[1,2,3,4,6,10,16,17, 18, електронні ресурси]
Тема 2. Таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпеки. 1. Ризик, як фактор потенційних небезпек. 2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. 3. Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання. 4. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій.	2	2		8	[1,2,3,4,6,10,16,17, 18, електронні ресурси]
Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. 1. Небезпечні геологічні процеси та явища. 2. Небезпечні метеорологічні явища та процеси. 3. Небезпечні гідрологічні явища та процеси. 4. Пожежі у природних екосистемах. 5. Біологічні небезпеки.	2	2		8	[1,2,3,4,6,10,16,17, 18, електронні ресурси]
Тема 4. Техногенні небезпеки та їх наслідки. 1. Промислові аварії, катастрофи та їх наслідки. 2. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. 4. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами.	2	2		8	[1,2,3,4,6,10,16,17, 18, електронні ресурси]

5.Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму.					
Тема 5. Радіаційна безпека. 1.Джерела радіації та одиниці її вимірювання. 2.Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. 3.Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. 4.Механізм дії іонізуючого 5.Техногенні вибухи: причини випромінювання на тканини організму. та їх наслідки. Ознаки радіаційного ураження. 6.Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики. 7.Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Категорії зон радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС. 8.Режим захисту населення 9.Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини.	2	2		7	[1,2,3,4,6,10,16,17,18, електронні ресурси]
Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. 1.Глобальні проблеми людства. 2.Соціально політичні конфлікти. 3.Види тероризму та його вражаючі фактори. 4.Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину.	2	2		7	[1,2,3,4,6,10,16,17,18, електронні ресурси]
Тема 7. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. 1.Глобальні проблеми людства. 2.Соціально політичні конфлікти. 3.Види тероризму та його вражаючі фактори. 4.Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину.		2		7	[1,2,3,4,6,10,16,17,18, електронні ресурси]
Модуль 1 БЖД	12	12		51	
Всього					
Модуль 2 Основи охорони праці					
Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці 1. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. 2. Загальні питання охорони праці 3. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. 4. Законодавство України про охорону праці. 5. Державні нормативні акти з охорони праці. Поняття про	2			10	[30,31-33,28,5,9,11,12,15-20,25,26,49 електронні ресурси]

стандарти, правила, інструкції, вимоги, норми. 6. Державне управління охороною праці та організація охорони праці на виробництві 7. Відповідальність працівників за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці.					
Тема 9. Організація охорони праці на підприємстві 1. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації. 2. Фінансування охорони праці в організації. 3. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. 4. Основні завдання, функції служби охорони праці. 5. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. ПЗ.Організація навчання з питань охорони праці	2	2		8	[5,9,11,12,15-19, 25-28,48 електронні ресурси]
Тема 10. Профілактика травматизму та професійних захворювань 1. Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. 2. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. 3.Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. 6.Розподіл травм за ступенем тяжкості. 7.Методи аналізу виробничого травматизму 8.Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. 9. Відшкодування шкоди, заподіяною в результаті нещасного випадку. ПЗ.Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві	2	4		10	[5,9,11,12,15-19, 25-28 електронні ресурси]
Тема 11.Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Загальні положення. 1. Фізіологія праці. Визначення цілі та завдання виробничої санітарії. 2.Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. 3.Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. 4.Загальна характеристика виробничих факторів робочої зони. 5.Характеристика шкідливостей в	4	2		8	[5,9,11,12,15-19, 25-28 електронні ресурси]

робочих зонах, їх дія на організм людини.					
Тема 12. Повітря робочої зони. 1. Робоча зона та повітря робочої зони. 2. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. 3.Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. 4.Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами 5.Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони. ПЗ.Дослідження параметрів мікроклімату ПЗ.Дослідження освітленості виробничих приміщень	4			6	[5,9,11,12,15-19, 25-28 електронні ресурси]
Тема 13. Основи виробничої безпеки 1.Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. 2.Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. 3.Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. 4.Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. 5.Умови ураження людини електричним струмом. ПЗ.Надання першої допомоги при виробничих травмах.	2			6	[5,9,11,12,15-19, 25-28 електронні ресурси]
Тема14.Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах 1. Поняття про горіння, вибух та пожежу. 2 . Загальні правила пожежної безпеки на підприємствах. 3 Класифікація приміщень за вибухо- і пожежонебезпекою. 4. Системи попередження,засоби виявлення та гасіння пожеж. 5.Первинні засоби пожежогасіння. ПЗ. Забезпечення виробничих об'єктів первинними засобами пожежогасіння	2			3	[5,9,11,12,13,14,15,19, 20,21,24,25,26 ,29 електронні ресурси]
Модуль 2 Основи охорони праці Всього	12	12		51	
Всього по ВК 150	24	24		102	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН1	Проведення лекцій демонстративним та інтерактивним методом, використовуючи: ілюстрації, презентації, відеоролики. усне опитування, практичні роботи.	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на практичному занятті	17
ДРН2	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	17
ДРН3	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і лабораторних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення лабораторної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	17
ДРН4	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях.	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	17
ДРН5	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях.	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	17
ДРН6	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях.	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення лабораторної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	17

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено (д/ф)

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Захист практичних та лабораторних робіт	30 балів/30%	2, 4, 6, 8, 10, 12,14 тиждень
2.	Проміжне комп'ютерне тестування - тест множинного вибору	20 балів/20%	7 тиждень
3.	Проміжне комп'ютерне тестування - тест множинного вибору	15 балів/15%	15 тиждень
4.	Проміжне комп'ютерне тестування - тест множинного вибору	20 балів/20%	15 тиждень
5.	Виконання реферату з презентацією згідно індивідуального завдання Есе	15 балів / 15%	15 тиждень

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Виконання і захист практичних робіт	<18 балів Вимоги	18-23 балів Більшість вимог	24-27 балів Виконано усі	28-30 балів Виконано усі вимоги

	завдання виконано	не виконано, окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання	але складові або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання	вимоги завдання	завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Проміжне комп'ютерне тестування - тест множинного вибору	<12 балів Вірних відповідей менше 12 з 20	12-14 балів Вірних відповідей 12 або 14 з 20	15-17 балів Вірних відповідей 15 або 17 з 20	18-20 балів Вірних відповідей 18 або 20 з 20	
Проміжна комп'ютерна атестація - тест множинного вибору	<7 балів Вірних відповідей менше 7 з 15	7-10 Вірних відповідей 7 або 10 з 15	11-14 балів Вірних відповідей 10 або 14 із 15	15 балів Вірних відповідей 15 із 15	
Проміжне комп'ютерне тестування - тест множинного вибору	<12 балів Вірних відповідей менше 12 з 20	12-14 балів Вірних відповідей 12 або 14 з 20	15-17 балів Вірних відповідей 15 або 17 з 20	18-20 балів Вірних відповідей 18 або 20 з 20	
Есе	<7 балів Вимоги щодо завдання не виконано	7-10 Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання	11-14 балів Виконано усі вимоги завдання	15 балів Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми	

5.3 Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Правильні відповіді під час захисту практичних робіт зі зворотним зв'язком з викладачем	Протокол 1-15 тижнів
2	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над виконанням та оформленням практичних робіт протягом занять.	Протокол 1-15 тижнів
3	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після письмового опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу	протягом 8 та 15 тижнів після складання
4	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів під час підготовки презентації згідно індивідуального завдання	протягом 9..15 тижнів

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Безпека праці

Основні джерела

Підручники посібники

1. .Бедрій Я.І., Боярська В.М., Голубев А.К. та ін. Безпека життєдіяльності: Посіб. для студ. техн. вузів. - Л., 2017. – 275 с.
 2. 5.Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / За ред. М. Назарука. – Львів: "За вільну Україну", 2017 – 275 с.
 3. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. – Л.: Львівський банківський коледж, 2008. – 192 с.
 4. Джигирей В. С., Жидецький . Безпека життєдіяльності. – Львів. – “Афіша”. – 2000. – 254 с.
 5. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник — Львів: УАД, 2006 – 336 с.
 6. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. – Л.: Львівський банківський коледж, 2008. – 192 с.
 7. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ “Компанія ВІД”. – 2011. – 230 с.
 8. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства . Навчальний посібник. Київ. “Центр учбової літератури” 2010.
- Шеляков О.П., Оберемок В.М. Охорона праці. – К., 2009. – 230 с.
- Voinalovych O.V.,Golopura S.M. Occupational Safety and Health. Practical. Охорона праці. Практикум. Навчальний посібник. 83842- К., 2019. – 448 с.
- Яремко З.М., Тимошук С.В., Писаревська С.В., Стельмахович О.Б. Охорона праці : навч. посібник за ред. проф. З.М. Яремка. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 430 с.
- Кіт Л.Я. Основи рятування і збереження життя людини у невідкладному стані / Л.Я. Кіт, Н.В. Наливайко. – Львів: "Друк на потребу", 2017. – 135 с.
9. Ковжога С.О., Малько О.Д. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Харків “Право” 2012.
 10. Куліш Ю.О. Організація аварійно-рятувальних робіт при дорожньо-транспортних пригодах. Практичний посібник. Харків. Федорко.2009.
- Батлук В. А. Охорона праці : навч. посібн. / В. А. Батлук, М. П. Кулик, Р. А. Яцюк. – Львів : вид-во національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – 360 с.
- Бровенко Т. В. Основи охорони праці : Опорний конспект лекцій / Т. В. Бровченко – К. : КНТЕУ, 2007. – 52 с.

Гогіташвілі Г. Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами : навч. посіб. / Г. Г. Гогіташвілі, Є.-Т. Карчевські, В. М. Лапін. – К. : Знання, 2007. – 367 с.

Катренко Л. А. Охорона праці: навч.посібн. / Л. А. Катренко, Ю. В. Кіт, І. П. Пістун. – 4-те вид., стер. – Суми : Унів.кн., 2011. – 540 с.

Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / Д. В. Зеркалов – К.: Основа, 2016. - 267 с.

Voinalovych O.V.,Golopura S.M. Occupational Safety and Health. Practical. Охорона праці. Практикум. Навчальний посібник. 83842- К., 2019. – 448 с.

Методичне забезпечення

21. Апостолук С.О. та ін. Безпека праці : ергономічні та естетичні основи.

22.Безпека життєдіяльності. Методичні вказівки щодо проведення практичних занять. частина – 1.Суми, 2023 р., 70 с.

23. Безпека праці. Організація самостійної роботи студентів . частина – 1. Суми, 2020 р., 45 с.

24. Безпека праці. Курс лекцій. частина – 1. Суми, 2020 р., 60 с.

25. Семерня О.В., Василенко О.О., Хворост Т.В., Кіндя О.П. Навчально-методичний комплекс. Курс лекцій з дисципліни «Безпека праці» (частина II), Суми, СНАУ-2020. -82с

26. Семерня О.В., Василенко О.О., Хворост Т.В., Кіндя О.П. Навчально-методичний комплекс. Методичні вказівки для лабораторних та практичних робіт з дисципліни «Безпека праці»(частина II) , Суми, СНАУ-2020. -134 с.

27. Семерня О.В., Василенко О.О., Хворост Т.В., Кіндя О.П. Навчально-методичний комплекс. Організація самостійної роботи студентів з дисципліни «Безпека праці»(частина II), СНАУ-2020. -52 с.

28. Василенко О.О.Безпека праці: навч. посібник / Семерня О.В., Хворост Т.В., Кіндя О.П., – Суми, СНАУ-2023. – 183 с.

29. Методичний посібник з питань експлуатації і застосування вогнегасників. /Присяжнюк Л.А., Білкун Д.Г., Баленко В.К. та ін. - К.: Основа, 1997. - 147 с.

Інші джерела

30. Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 р. (Із змінами від 21.11.2002 № 229-ІУ).
31. Кодекс Законів про працю в Україні.
32. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23.09.99 р. №1105. Зі змінами і доповненнями [№ 1774-VIII від 06.12.2016](#), ВВР, 2017, № 2, ст.25Х
33. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
35. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 994. «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат».
36. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання / К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В.Зацарний та ін. – К.: Основа, 2006 – 448 с.
37. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
38. Основи охорони праці: /В.В. Березуцький, Т.С. Бондаренко, Г.Г.Валенко та ін.; за ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.:Факт, 2005. – 480 с.
39. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
40. Купчик М.П., Гандзюк М.П. та ін. Основи охорони праці. — К.: Основа, 2000. — 410 с.
41. Жидецький В.Ц., Джигірей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. – Вид. 2-е, стереотипне. – Львів: Афіша, 2000. – 347с.

Додаткові джерела

42. Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду : <http://www.dnopr.kiev.ua>
43. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України :<http://www.mns.gov.ua>

44. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України :<http://www.social.org.ua>

45. Енциклопедія з охорони праці та безпеки праці МОП
:<http://base.safework.ru/iloenc> 8. Бібліотека безпечної праці МОП
:<http://base.safework.ru/safework>

46. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» :<http://www.nau.ua>

47. Портал “Україна будівельна: стандарти та норми: ДБН ГОСТ ДСТУ”
:<http://www.budinfo.com.ua>

48. Офіційне інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua>.

Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua>.X

6.3. Програмне забезпечення

49. Програмний пакет Microsoft Office (текстовий процесор Microsoft Word, табличний процесор Microsoft Excel, програма підготовки презентацій Microsoft PowerPoint)